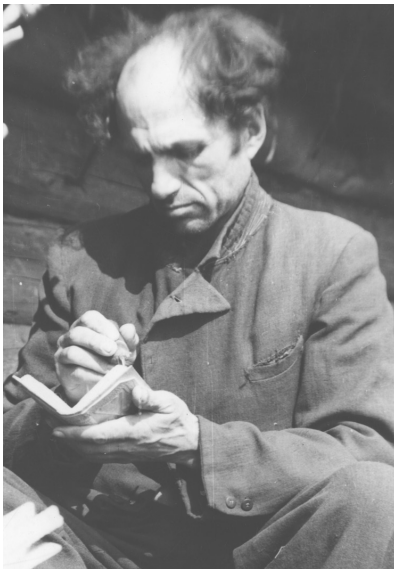

LIONGINO ŠEPKOS LAIŠKAI – ŽVILGSNIS Į KŪRĖJO KASDIENYBĘ

DALIA KIUKIENĖ, MARIJONA MIELIAUSKIENĖ

Rokiškio krašto muziejus
Tyzenhauzų g. 5, LT-42115 Rokiškis, Lietuva
El. paštas daile@muziejus.rokiskyje.lt

Lionginas Šepka. Fotografavo Alfonsas Jančys,
1954 m. RKM

Straipsnyje nagrinėjama lietuvių liaudies menininko, skulptoriaus, dainininko, Liongino Šepkos (1907–1985) laišakai, rašyti 1970–1977 metais iš Lebedžių kaimo (Rokiškio rajono) į Vilnių būsimai žmonai žurnalistei Danutei Dīgrienei. Remiantis šiais laiškais atkuriamos menininko kasdienio gyvenimo detalės, atskleidžiama tai, kas buvo nežinoma arba mažai žinoma apie kūrėjo vidinį pasaulį, mintis ir jausmus, socialinius ryšius, kūrybos poreikį. Straipsnyje stengtasi kuo išsamiau pristatyti atvirą ir nereštuotą vidinį menininko pasaulį, tai pateisina gausų laiškų citavimą.

L. Šepka per septynerius metus D. Dīgrienei parašė per 300 laiškų. Praėjus

dviem dešimtmečiams po L. Šepkos mirties, 2006 m. ji perdavė šiuos laiškus (313) Rokiškio krašto muziejui.

Pirmą laišką L. Šepka parašė 1970 m. pabaigoje, po to kasmet laiškų gausėjo: nuo 31 laiško 1971 m. iki 78 laiškų 1978 m. Laiškai rašyti mokyklinio sąsiuvinio lapuose, kai jų pritrūkdavo, rašė ant tapetų. Laiškai ilgoki,

retas 2–4, dauguma 8–10 puslapių. Juose tilpo visas L. Šepkos gyvenimas, visi įvykiai, visos mintys, visa jo gyvenimo filosofija, ir kiekviename laiške jaučiamas didžiulis rūpestis Danute. Tie septyneri metai, kai buvo rašyti laišakai, suteikia labai daug žinių apie paprasto žmogaus gyvenimą tuometinėje Lietuvoje. Tai savotiškas dienoraštis, kuris vertintinas kaip svarbus XX a. 8 dešimtmečio paprasto žmogaus gyvenimo liudytojas.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Lionginas Šepka, Danutė Digrienė, laišakai, drožyba.

Rokiškio krašto muziejus saugo vieno didžiausių lietuvių liaudies menininko, savotiškos XX a. antrosios pusės legendos¹ XX a. Lietuvos dievdirbio Liongino Šepkos laiškus: 313 laiškų, kuriuos savo būsimai žmonai žurnalistei Danutei Digrienei parašė 1970–1978 m., ir 28 laiškus, menininko adresuotus Rokiškio krašto muziejaus direktoriams: Algimantui Kvarčūnui ir Stanislovui Dauniui, bei savo broliui Viktorui. Visi laišakai saugomi Rokiškio krašto muziejuje.

Su menininku vilnietė žurnalistė D. Digrienė susipažino vieną 1970-ųjų metų dieną. Nepastebimai tarp Liongino ir Danutės užsimezgė šiltas vidinis ryšys, vėliau peraugęs į meilę ir šeimos sukūrimą 1978 metais².

Visus tuos metus iš Lebedžių kaimo (Rokiškio rajono) trobelės į Vilnių skriejo laišakai. R. Šepka – aukštaitis, gimė Šiaudinės kaime (Pandėlio vlsč., Novoaleksandrovsko apskr.)³, laiškus rašė rytų aukštaičių kupiškėnų patarme. Laiškai rašyti mokyklinio sąsiuvinio lapuose, kai jų pritrūkdavo, rašė ant tapetų. Laiškai ilgoki, retas 2–4 psl., dauguma 8–10 puslapių. Juose tilpo visas L. Šepkos gyvenimas, visi įvykiai, visos mintys, jo gyvenimo filosofija, ir kiekviename laiške jaučiamas didžiulis rūpestis Danute. Tie septyneri metai, kuriuos jie susirašinėjo, suteikia labai daug žinių. Tai savotiškas kūrėjo dienoraštis.

¹ POČIULPAITĖ, Alė. Liongino Šepkos kūryba. Iš *Arkitektas Lionginas Šepka*. Sud. M. Mieliauskienė, D. Kiukienė. Rokiškis, 2017, p. 7.

² *Liongino Šepkos ir Danutės Digrienės sutuoktinių liudijimo išrašas*. Vilniaus Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia, 1979-10-16. Rokiškio krašto muziejus (toliau – RKM)-46147.

³ MIELIAUSKIENĖ, Marijona. Liongino Šepkos gyvenimas ir kūryba. Iš *Pažįstamas ir nepažįstamas Lionginas Šepka*. Sud. M. Mieliauskienė. Rokiškis, 2007, p. 10.

Praėjus 21 metams po L. Šepkos mirties, 2006 m. rudenį L. Šepkos našlė D. Digrienė padovanojo Rokiškio krašto muziejui menininko jai rašytus laiškus, kuriuos ji saugojo beveik tris dešimtmečius⁴.

L. Šepkos našlė Danutė (centre) muziejui perduoda laiškus.
Ožkinių k., Švenčionių r.
Fotografavo Dalia Kiukienė, 2006 m. RKM

Kai kuriuos L. Šepkos laiškus skaityti gana sunku ir nedrąsu, nes jie per- smelkti įvairių emocijų. Regis, kad lendi į svetimą pasaulį, sužinai paslap- tis. Laiškuose matyti nuotaikų kaita – nuo pakilios būsenos iki depresinės. Paėmus laišką į rankas iš rašysenos galima pasakyti, kokios jis nuotaikos. Tuomet, kai L. Šepka rašė laiškus būdamas prastos nuotaikos, praradęs dva- sinę pusiausvyrą, išvelgdamas rūpesčių savo gyvenime, jo raštas yra sunkiai įskaitomas, rašyta paskubomis, kaip pakliūva.

Rašysenos ekspertai galėtų tiksliau atskleisti asmenybės savybes, cha- rakterio bruožus, bet tai nebūtina, nes apie daug ką mes sužinome laiškuo- se: svarbius L. Šepkos gyvenimo įvykius ir išgyvenimus, problemas, darbus, matome, kaip kinta jo gyvenimas.

⁴ SILICKIENĖ, Genė. Mano svajonė dieną ir naktį skrenda kaip paukštis pas tave. *Respublika*, 2006, lapkričio 4 d., priedas „Brigita“, p. 4.

Daug kas pažinojo L. Šepką, bet ar kas nors jį suprato? Tikriausiai tik keli žmonės. Būdamas trylikos metų, liko visiškai našlaitis. Teko pačiam užsidirbti duonai – piemenavo, kaip samdinys dirbo pas ūkininkus. Jokios mokyklos L. Šepka nelankė. Skaityti buvo pamokiusi mama. Artimieji teigia, kad rašyti pradėjęs, kai tarnavo kariuomenėje, nors ranka rašytų tekstų skaityti taip ir neįgudo. Kai gaudavo laišką, atsakydamas prašydavo, kad jam rašytų spausdintomis, o ne rašytinėmis raidėmis⁵.

Laiškai parašyti savotišku stiliumi, taip, lyg kalbėtų su šalia esančiu žmogumi, juose apstu rašybos klaidų. Laiško struktūra, kaip ir įprasta, prasideda pasisveikinimu: „Laba Diena gerbema Mąno Danute ir dukrai“⁶ (1970-11-11); „Sveika gyva Mieloji Mąno Danutėle“⁷ (1971-03-13). Susirašinėjimo pradžioje į Danutę kreipiasi su ypatinga pagarba – „Mano“, „Mieloji“, „Jūs“ rašydamas didžiąja raide. Po kelių mėnesių susirašinėjimo jau kreipiasi įprastai – „Laba diena miela Danute“, o 1977 m. rugpjūčio mėn. – „Danute mano žmonele“, nors Danutė žmona tapo 1978 metais. Po pasisveikinimo dėkoja už laišką, kurį gavo (parašo tikslią datą). Jei rašo po to, kai Danutė lankėsi pas jį, teiraujasi, ar sėkmingai sugrįžo namo.

Danutė dažnai jam siųsdavo siuntinius, todėl dažname laiške po pasisveikinimo dėkoja ir už siuntinį bei išvardija, ką gavo: „pradaris siun-

Sveika miela Danute
 ir Danutes namišisei.
 ačiū Danute už laišką
 kurį gavau sekmadienį
 gegužės 27d. Danute sakote
 kad keleivinėmis niabėdži-
 neni o traukiniais, taigi Danute
 traukiniais visum niaginuba-
 žiuosi, meilia ir keleivini
 pavaziuoti. Tai būtų ir gali
 pasitaikinti kad ir Danute
 gali patekti į tą keleivinę
 kamiona istina ašariga.
 Danute sakote kad važiuosite
 atimati sekmadienį tēvelio
 prilynanti. Tai aš nialaba
 supratau kurmen sekmadienį
 ar nuo laiško mašimo ar
 galimo mano Danutes laiško
 taigi aš nuo galimo tai tad
 dar tin atimanti sekmadienį
 Danute išvažiuosi pas tēveli
 tai dar ši mano laiška gausi
 iki važiuosi tai tada parduo-
 kite tēveliui lenkėjimus

ŠEPKA, Lionginas. Laiškas Danutei Digrienei,
 Lebedžių k. (Rokiškio r.),
 1973-05-28. RKM-470236

⁵ ŽEMAITYTĖ, Zita. *Lionginas Šepka*. Vilnius, 1984, p. 11.

⁶ ŠEPKA, Lionginas. *Laiškas Danutei Digrienei* [rankraštis]. Lebedžių k. (Rokiškio r.), 1970-11-11. RKM-46940.

⁷ ŠEPKA, 1971-03-13. RKM-46941.

tiniuką radau kailinelius baltinius ir batareika ir parkeri ir vaistų arbatos cigarečių dvi skrinutes gerų⁸ (1970-12-26); „Ačiu už vilokus, už kelnius ir už baltinius šiultus, kurios gavau iš tavęs šeštadieni sausio 22 d. Vilokai ir kaliošai labai giari, niamaži, kelnių tai niabuva užsimoves.“⁹ (1972-01-22); „siuntinėli pradaris radau alyvos, pompelė alyvai, batarėjas, peiliuku, vitaminų ir cigarečių“¹⁰ (1972-12-22); „pradaris skrinute radau kamašus ir tris poras kojinių, viena pora šiultų ir dvi poras vasariškų“¹¹ (1973-01-27); „Ačių Danute už pirštines, kurias gavau sausio 23 d – ir laiškėlį radau pirštinei. pirštinės tai geros šiltos. grožio tai baikis kad nėra, bilia šiltos. o antras dalykas tai mažna jas ir pagražinti.“¹² (1974-01-28); „Ačių už laišką ir už siuntini, kurios gavau kovo 1 d – penktadieni. siuntinėli pradaris radau kamašus, kojines geras, raištelius dėlei kamašų ir tris citrinas, už kurios dėkoju Danutei.“¹³ (1974-03-08); „siuntinėli praplėšis radau vaistažolių stebuklingų 2 pakus ir vitaminų 2 buteliukus ir saldainių ryšulėlius, o saldainei panašus į tabletes“¹⁴ (1976-03-12); „ačių Danute už epelcinus“¹⁵ (1977-04-09).

Laiško turinys atskleidžia visą kūrėjo kasdienybę. Jis pasakoja, kaip prasideda ir baigiasi diena, kokie rūpesčiai kamuoja: „Vėlai atsikeliu, kolai išsiverdu pusričius, tai ir ateina dvilikta valandą, nu ir palaukus truputį ir vėl kuriu ugnį ir verdu vakarieni, nu ir kolai išsiverdu ir pradeda temti, nu ir truputi palaukis einu gulti. tai, jaigu ir butu šiušta gryčia ir tai niabutu kada dirbti.“¹⁶ (1971-12-11).

Nors butis jam nerūpėjo, bet karštą maistą gamindavo, o kartais, kuomet užsimiršęs visą dieną droždavo arba negaludavo, valgydavo tai, kas pakliūva po ranka, ką parsiveždavo iš Kupiškio: „Perku sūrio, sviesto, smetonės, pieno, sūrio galansko, mėsos, agurkų, kopūstų <...> o pomidorų tai nėra.“¹⁷ (1971-08-04); „Danute klausai ką verdu. Tai verdu mėsos avienos ir žirnių nusiperku, tai sriuba labai gera, na ir kavos issiverdu, ną o teip

⁸ ŠEPKA, 1970-12-26. RKM-46941.

⁹ ŠEPKA, 1972-01-22. RKM-46978.

¹⁰ ŠEPKA, 1972-12-22. RKM-47005.

¹¹ ŠEPKA, 1973-01-27. RKM-47008.

¹² ŠEPKA, 1974-01-28. RKM-47050.

¹³ ŠEPKA, 1974-03-08. RKM-47053.

¹⁴ ŠEPKA, 1976-03-12. RKM-47130.

¹⁵ ŠEPKA, 1977-04-09. RKM-47183.

¹⁶ ŠEPKA, 1977-04-09. RKM-46973.

¹⁷ ŠEPKA, 1971-08-04. RKM-46957.

tai sūrio, sviesto, varškės, grietines nusiperku, tai toksai mano valgimas.¹⁸ (1972-01-15); „Tai verdu burokėlių, kavos, mėsos, o dabar tai buvau nuspirkęs kiaulės kojų keturius kilogramus, tai kad privirčiau košlinos, tai užteks iki kitų metų.“¹⁹ (1973-02-13); „Iš Danutės miltų tai kepu blynus, tai dar ir Danutei iškepsiu kai atvažiuosi, o Danute galvoji, kad aš niamoku blynų kepti. Aš dar prisimenu mažas kai buvau septiniu metu ir tai jau mokėjau blynus kepti. Vieną syki mėma išėjo iš namu, tai aš prisimaišiau bliūdą tešlos ir užsikūriau ugni kelio griovy, ną ir pradėjau kepti blynus, ną ir pamačiau, kad mėma pareina, tai tešlą išpyliu į griovį, o pac tai nukūriau toli nuo namų, bijojau, kad nialuptų. Bet kai mane mėma labai milėjo tai ir nialupė.“²⁰ (1975-05-23); „Valgyti tai išsiverdu Danutes miltų tai šaltanosių, tai zocilkos, tai blynų išsikepu, kavos ar arbatos, kopustų, o ką labai daugiau virsi. Mėsos sunku gauti.“²¹ (1976-10-12).

Menininkas labai jautė gamtą, rūpinosi įsitaisyti gerus žiūronus, kad galėtų stebėti paukščius. Laukdavo grįžtančio *špoko*, jaudinosi, kad jam nesant namie *špokas* gali išskristi. Džiaugėsi pirmuoju vieversio čirenimu, pempės klykavimu. Tačiau daugiausia meilės ir dėmesio teko šuniui Sargiui, kurį visai mažytį padovanojo Danutė. L. Šepka galėjo pats keletą dienų pabaudai, bet Sargiui visada turėjo būti parūpinta maisto. Kai Sargis pabėgdavo iš namų, būdavo didžiausia nelaimė. L. Šepka Danutei yra rašęs, kad Sargis viską supranta, kas jam sakoma, tik nemoka kalbėti. O kai laukdamas Danutės jaudindavosi, laukimas paveikdavo ir Sargį – šuo lakstydavo nuo lango prie lango ir, meistro nuomone, taip pat nekantraudavo kuo greičiau pamatyti viešnią.

Dažname laiške apie jį pasakoja: „O Danutės šunelis tai duonos dar nieėda ir sūrio irgi nieėda, tik ėda mėsų virtų kūdų ir kakavų užsaldintų laka. O gulėti nakti tai irgi niaguli vienas, nemėga. nu tai priimu į lova ir gulime abu šonais.“²² (1971-09-10).

Retam žmogui L. Šepka atsiskleisdavo, nes daugelis stebėjosi skurdžia jo buitimi, tik kai kurie – drožyba. Laiškuose Danutei guodėsi, kad prastai

¹⁸ ŠEPKA, 1972-01-15. RKM-46977.

¹⁹ ŠEPKA, 1973-02-13. RKM-47010.

²⁰ ŠEPKA, 1975-05-23. RKM-47096.

²¹ ŠEPKA, 1976-10-12. RKM-47159.

²² ŠEPKA, 1971-09-10. RKM-46964.

gyvena, ypač daug rūpesčių jam kėlė krosnis, kaminas ir žiurkės. Namuose buvo taip šalta, kad jis dažniausiai būdavo su kailiniais ir pirštinėmis. Iki 1972 m. gyveno senoje gryčiutėje, kurią pats buvo nusipirkęs. 1971 m. kolūkis pradėjo jam statyti naują namą. Į jį įsikėlė 1972 m. balandžio mėn. Įsikėlimo epizodas užfiksuotas Lietuvos kino studijos filme „Pasirašau – architektas“, tačiau naujas namas nuvylė: „Danute klausiate ar givenu jau naujoja gryčioja. Tai dar toja pačioja. kaip aš matau, tai gal tik jaigu ant Velykų ieisiu gyventi <...> kai dabar jau biški atsimetė šaltis, tai jau nieko, bet kai buvo 30 laipsnių, tai ir gryčioja buvo 25 laipsniai“²³ (1972-01-24); „Danute klausai kas girdeti mano nameliose. Tai kas ten girdėsis tokiuose nameliose, čia nia namelei o balaganas užkerėtas, pijokų pastatytas, žiurkės naktį laksto per galva, dūmai gerti reikia, kai atsikeli vejas eina per sienas, lietus žliaukia per sienas, tai vo tokios ir naujienos girdisi <...> o antras dalykas, tai visą laiką vis laukiau taves Danute atvažiuojant, jau ir Danutes pasiilgau ir elektrai šriubų reikia, ir radijeles reiktų, jau pabodi niažinau nei valandu nei žiniu.“²⁴ (1977-11-17).

Tik 1976 m. į jo namus buvo įvesta elektra. Iki to laiko vakarais laiškus rašė pasišviesdamas žvake, o jų pritrūkus – degino taukus.

„Danute klausai ar gaunu nusipirkti žvakių. tai niagaunu, bet niakam ju ir reikia, deginu taukais ir gerai dega taip pat kaip žvakė, tik gal truputi brangiau.“²⁵ (1973-11-17).

„Liepos 25 d. Sargis pradėjo loti, na ir žiūriu, kad stovi keleivinė prie kiemo, na ir išlipė viena mergaitė su dviem karmonais ir įėjo į kiemą. Na manau kas čia dabar atvažiavo. Na įėjo gonkose pabarbino duris, prakalbėjo, sako įsileiskite atvažiavau iš Vilniaus. Tai ji pasisakė, kad Zitos draugė, na ir apžiūrėjo dirbinius ir išsijėmė iš karmono magnetaponą ir norėjo, kad aš padainuočiau. O aš atsisakiau dainuoti. Sakau kai išsigeriu, tada tai padainuojame su svečiais. O eilėraščių tai galėčiau pasakyti kaip dirbau seniaus kryžius ir kaip mane sunaikino valdžia, bet kad jos magnetaponas neveikė be elektros. Tai ir niekas mums neišėjo, nei dainos, nei eilėraščiai.“²⁶ (1974-07-26).

„O elektra tai ivedė, dabar verdu ant plitelės.“²⁷ (1976-05-03).

²³ ŠEPKA, 1972-01-24. RKM-46978.

²⁴ ŠEPKA, 1977-11-17. RKM-47243.

²⁵ ŠEPKA, 1973-11-17. RKM-47042.

²⁶ ŠEPKA, 1974-07-26. RKM-47067.

²⁷ ŠEPKA, 1976-05-03. RKM-47039.

Iš laiškų galima sužinoti tokių kasdienybės detalių, kurios šiandien atrodo keistai.

„Tiesa Kupiškai aš niabegaliu gauti degtukų nusipirkti, tai dabar jau dvi savaitės laiko givenu su dviem dėžutėm degtukų, kolai ira žariju, tai užsidegu rukyti, o kai žarijos užgesta, tai tada uždegu žvaki, tai teip ir pragivenu su ugniu.“²⁸ (1973-02-13); „kaip tavo laišką gavau, tai, kad pradėjo lyti, tai vandens prilijo man keturius viedrus, o šulny tai labai brudnas vanduo, tai turėsiu švaraus vandens iki vėl pradės lyti“²⁹ (1975-06-20).

Laiškuose Danutei jis kalbėjo apie savo išgyvenimus, patirtas skriaudas, apie išvežimą į Didvyžių senelių namus. Tai buvo nepaprastai didelė skriauda, net praėjus 15 m. jis prisimena tą birželio 17 d., kai buvo klasta išvežtas į kitą Lietuvos kraštą.

„Tai ketvirtadienis Devintinis pripuola, metinė šventė mano išvežimo į invalidu namus. Tai Danute jus visi atšveskite – išgerkite už mano sveikata birželio 17 d.“³⁰ (1976-06-18).

1963 m. grįžo iš tų „prakeiktų namų“, kaip jis pats vadino, palaužtas dvasiškai ir fiziškai, nelinksmas, nekalbus. L. Šepkos giminės, kurie globojo ir apgyvendino pas save, pasakojo, kad grįžęs iš ten nieko nekalbėjo, būdavo tylus, gulėdavo lovoje užsidėjęs juodus akinius. Vėliau, apsipratęs prisiminėdavo, kaip baisu ten buvo.

L. Šepką lankė, globojo Rokiškio muziejininkai, todėl jo buitės bei kūryba buvo žinoma. Sudėtingiausia suvokti kūrėjo mintis ir jausmus. Ne visos mintys sukosi apie darbus, duoną kasdieninę. Dažnai jis mąstydamas apie mylimą moterį. Laiškuose nėra skambiai ir patetiškai išreikštų jausmų Danutei, tačiau kiekviename laiške išryškėja jo rūpestis Danute: ar ji nepavargsta, ar nepakliuvo į avariją (per radiją girdėjo apie įvykusią avariją), ar gavo atsisėsti autobuse, ar laimingai grįžo iš Liongino namų į Vilnių. Iš L. Šepkos laiškų matyti, kad rūpesčiu ir meile jį buvo apgaubusi ir Danutė. Būdamas jautrios sielos, dažnai nedrįsdavo drąsiai kalbėti apie meilę, jis suasmenindavo paukščius, gėles, medžius.

„Aš taves Danute niapamirštu niai diena niai nakti vis mano širdis svajoja apie tave. Mano svajonė skrenda kaip paukštis diena ir nakti pas tave ir tada man atrodo, kad aš su tave šneku meilės kalbas.“³¹ (1971-01-30).

²⁸ ŠEPKA, 1973-02-13. RKM-47010.

²⁹ ŠEPKA, 1975-06-20. RKM-47101.

³⁰ ŠEPKA, 1976-06-18. RKM-47145.

³¹ ŠEPKA, 1971-01-30. RKM-46943.

„O prie alyvų priėjau ir žiūriu į žiedus, vakar teip dar buvo maži žiedai o per nakti jau užaugi per coli. Nu tai aš paklausiau jas, o kodėl jus teip skubėjotė žydėti. O jos man teip atsakė, o dėlto skubame židėti užtai kad laukeme Danutes atvažiuojant ir mes Danutei duosime bukieta savo žiedų, užtai, kad mes Danute mylime ir kad jai butu ramu ir linksma. O prie jazmino priejis paklausiau, o kodėl tu jazminai dar niaturi žiedų, tai man atsakė teip jazminas, užtai aš niaskubu židėti nias visviena aš niaspėsiu pražidėti iki Danute atvažiuos ir niagalėsiu jai padovanoti savo žiedų. O į sodą nuejis žiuriu, kad visai mažai težydi obelys. Nu ir paklausiau aš jas, tai kodėl jus obelys šeis metais niažydyte.“³² (1971-05-14).

„Vis apie tave Danute svajoju <...> dėlei batareikos, vidurius tai man nupirktų ir giminės, bet aš noriu kad Danutė man nupirktumei, tada meilesnei ir man darosi linksmiau... Tiesa Danute klausiu ar aš geriu tabletes tai geriu dėlto, kad Danutės nupirkti, o teip tai gal ir niagerčiau... Vis apie tave Danute svajoju tai tada man darosi kiek ramjau (ramiau). Eidamas miegoti pasikalbu sau vienas. Sakau kazin mano Danutė ar jau miega ar dar nia.“³³ (1970-12-26).

Laiškuose atsiskleidžia romantiška drožėjo siela. Jis mylimai moteriai rašo eilėraščius³⁴, piešia piešinius, dovanoja gėles iš savo darželio, drožinius. Nedaug pasaulyje moterų gavo dovanų karūną. Turbūt, suprasedamas šio daikto svarbą, Lionginas Danutei 1974 m. išdrožė karūną.

Laiškuose įžvelgiame, jog L. Šepka turėjo daug rūpesčių dėl sveikatos: kankino nerimas, nemiga, dažnai dantis skaudėjo, kartais ligininėje gulėdavo. Nors gydytojų vengė, su kai kuriomis gydytojomis mielai bendravo, joms ir drožinius dovanodavo. Kelis kartus mini gydytojas Reginą Pipinytę ir Bieliukienę.

³² ŠEPKA, 1971-05-14. RKM-46952.

³³ ŠEPKA, 1970-12-26. RKM-46941.

³⁴ ŠEPKA, 1971-01-30. RKM-46943.

Ailėraštis

Nemunas sukilo nuo jūrų jau krašto
o aš nuo Danutės niasulaukiu rašto.
pavasaris aušta aukštaiseis kalnais
atskrido areliai dideleis sparnais.
norėčiau nuvykti pas Danių kalnais
nialeidžia areliai suspaude sparnais.
tada aš nuvyksiu pas Danių kalnais
kai išskris areliai dideliais sparnais.
o jei niagalėsiu aš pas ją pribūt
tada iš liudnumo man reikės pražūt.

„Tiesa Rokiškio poliklinikos giditoja Pipinytė atsiuntė kvietimą, kad nuvyčiau pas ją birželio 2 d – pasitikrinti sveikata. tai vot vakar ir pas ja buvau užėjęs. tai užsiriūkėme mudu, ną paklausė kas skauda, koks niaramumas jima, ną ir receptus trijų rušių vaistų nusipirkau. ną ir aš dar pasiklausiu tavės Danute, ar jė gerti ar nia. išgėriau visu triju rušių, tai kad palikau toksai suglumis, miegas jima ir akių niabegaliu pramerkti, teip kaip girtas.“³⁵ (1972-05-28).

„O persišviesti dėlei plaučių tai kažin ar nuvažiuosiu, kad labai tingiu važiuoti į Pandėlį. man teip rodosi, kad jai į Pandėlį važiuoti, tai geriau mirti.“³⁶ (1973-02-13).

„Tai ropelių dėl miego niabeturiu kad turėčiau tai gal niaiškentėčiau gerčiau, labai niagaliu užmigtai labai darosi bloga, Kupiškį jei gausiu tai reikės nusipirkti o kai nusipirksiu ir turėsiu tai gal tada bus geriau jai ir niagersiu tai galvosiu teip padaryti <...> dar priminsiu Danutei savo nervus, kūną labai daigo ir raumenis dreba kaip pabundu, ną išguliu iki dvyliktos ryto o niamiegodamas, labai baisumas ima keltis o nuo dvyliktos jau uzmuska niabegaliu išgulėti, tik Danute nianusiminka gal praeis.“³⁷ (1977-06-24).

Laiškus L. Šepka veždavo į Kupiškį ir ten įmesdavo į pašto dėžutę. Nuo jo kaimo į Kupiškį – apie 30 kilometrų. Šį atstumą įveikdavo dviračiu ir lietui lyjant, ir saulei spiginant, ir pūgai siaučiant. Iš Kupiškio parduotuvių atsiiveždavo ir maisto. Į Pandėlį būtų reikėję važiuoti apie 10 kilometrų, tačiau šio miestelio jis nekentė ir laiške užsimena, kad geriau mirs, bet į jį kojos nekels. Ne visada pavykdavo dviračiu važiuoti, dažnokai tekdavo jį varytis (sugesdavo kelyje, būdavo daug sniego), keletą kartų vos nepakliuvo po važiuojančiomis mašinomis. Kelionė į Kupiškį ir atgal į Lebedžius užtrukdavo visą dieną. Laiškuose jis pasakoja įvairiausius nutikimus, susijusius su kelione. Ne vieną kartą jam pavogė dviratį ar šiaip koks nutikimas atsitikdavo. Dažnai į kelionę pasiimdavo radiją, kai sustodavo pailsėt, užtraukdavo dūmą, įjungęs radiją muzikos klausydavo. Apie nesėkmę pasakodavo žmonių nesmerkdamas, kartais su juoko gaidėle.

„Penktadieni važevau į Kupiškį ir rytų išėjau ant gonkų ir žiūriu, kad Danutės laiškas stovi ant lango. ną ir dabar manau kas čia daryti, jau laiško

³⁵ ŠEPKA, 1972-05-28. RKM-47097.

³⁶ ŠEPKA, 1973-02-13. RKM-46980.

³⁷ ŠEPKA, 1977-06-24. RKM-47215.

niabeparašysiu Danutei, ną tai nuvažėvau į Kupiškį ir nusipirkau parkeri ir popieriaus ir užlipau ant kalno, atsisėdau ir pradėjau rašyti Danutei laišką... tiesa praeitam pirmadieni Kupiški mane apivogė. nusipirkau saldinių keturius pakiukus, tai tris pavogė, o ketvirtą niabeiveikė ištraukti iš karmono. ną tai aš ir niapagailėjau, manau sau gal biednas žmogus buvo, ną manau sau vienas man Dievas atlygins. ną ir važiuodamas į namus radau peili, tai beveik ir vertas už saldinius. ną tai ir atlygino Dievas.³⁸ (1973-04-21).

„Nuvažėvau į Kupiški, laimingai imečiau laišką Danutei, ną pasistatė dvirati iėjau į parduotuvį duonos, na ir nusipirkau duonos du kepalus, sausinių penkius pakelius ir acto. ną sudėjau viską į karmoną, ną ir dvirati palikau prie krautuvės durų, o aš užlipau pailsėti, parukyti ant to kalno. ną ir atsisėdau tokioja vietoja, kad matytusi man dviratis. ną ir vis pažiūriu ir dviratis vis tvarkoja stovi. ną ir aš atsukiau galva į kitą pusi pažiūrėti į obeli ir manau sau, mat ir obuolių ira ant šio kalno. ną ir tik kokia viena minuti žiūrėjau ir atsigrežtu, nagi žiūriu, kad jau dviračio niabėra <...> tai tojaus nuėjau ir nusipirkau dvirati ir tada maisto nusipirkau ir viskas man vėl gerai išėjo ir laimingai grįžau į namus. o tas vagius tegul jis laimingai važinėja su mano dviračiu, tik tegul galvos nianusisuka.“³⁹ (1973-07-26).

Ypač įstringa 1975 m. kovo 14 d. kelionė: „Kelias į Kupiškį tai toksai, kad ir mašinos niabeina, o keleivinė nuo Kupiškio tai jau dvi savaitės kaip neina <...> kovo 14 d. išvažėvau į Kupiškį penkios valandos ryto, bet buvo dar nieko, keles buvo pašalis ir mažnėjo varyti, bet visu keliuėjau pėsčias, tai iki nusivariau, buvo 11 valandų, o iš Kupiškio išsivariau 9 valandos, tai iki parsivariau į namus, tai buvo jau 12 valandų nakties. tai mat Danute variausi 9 valandas, į valandą pora kilometrų. Ravai traktorių padaryti, kad reikėjo dviratis nešti per ravus, o purvynė tai iki riešų, o dar naktį ir mėnuo nešvietė, tai kad nuvargau, tai maniau, kad jau reikės gulti ant kelio, bet vistiek pasiekiau namus.“⁴⁰

L. Šepką lankė garsūs žmonės: menininkai, rašytojai, turistai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Rusijos, Amerikos... Laiškuose jis mini menotyrininę Zitą Žemaitę, dailininką Vytautą Ciplijauską, kompozitorę Konstanciją Brunzaitę, dailininkę Anelę Žalytę, dainininę Giedrę Kaukaitę, Kultūros

³⁸ ŠEPKA, 1973-04-21. RKM-47019.

³⁹ ŠEPKA, 1973-07-26. RKM-47032.

⁴⁰ ŠEPKA, 1975-03-14. RKM-47090.

ministrą ir kitus. 1972 m. pas jį atvyko Lietuvos kino studijos darbuotojai, kūrė dokumentinį filmą „Pasirašau – architektas“. Vėliau ne kartą jį filmavo, fotografavo.

„Aš jums Danute niagalėjau parašyti greitai, nes šia savaite buvo atvažiavi iš Vilniaus, pilmavo dėlei kino ir beveik visą savaiti išbuvo. o šiandiena trečiadieni balandžio 19 d - tai jau išvežė visus aparatus į mano naujus namus, o ryt tai vėl atvažiuos. tai ten vėl gal išbus keleta dienų.“⁴¹ (1972-04-21).

„Ną o ši laišką rašau Danutėlei nia paišiuuku, bet ašaromis. Vo kaip buvo Danutėle. gegužės 18 d – atvažiavo iš Vilniaus pilmuoti mano dirbinių, kur nupirkti į Rokiškio muziejų. ną ir atvaževo direktorius Kvartūnas ir nusi-vežė ir mane į Rokiški. ir tenai nuvažiavis radau daug žmonių suvaževusių maždaug iš pusės Lietuvos. ną ir mane nupilmavo ir tuos ekskursantus <...> na ir vakaras atėjo ir vis sargiuko nėra, ną ir naktis praėjo, atėjo rytas, atsikėliau ir vis sargiuko nesulaukiu <...> tai dabar kad gaila, tai niažinau ir kur gyvas dėtis, dabar dvi dienas tei verkiu ir verkiu ir valgiti nieko niagalium ir užmigti niagalium.“⁴² (1972-05-23). Šiame laiške jis lyg tarp kitko pamini turistus ir filmavimo grupę, bet pirmame plane – Sargis, dovanotas mylimos moters.

Įdomus faktas, kad L. Šepką lankė žygeiviai. Jie dažniausiai atvykdavo prieš Kalėdas ir Velykas: „O šeštadienį balandžio 6 d – tai buvo atvaževį kokie 25 žmonės vyrai ir mergas iš Kauno buvo ir tų pačių, kurie buvo per Kalėdas, kurie egluti pataisė, o dabar tai malkų atnešė nuo senosios gryčios, na ir išvaževo į Rokiški mano dirbinių žiurėti. o vėl tai gavau siuntini iš Vilniaus meno rūmų. ną ir atrišau nagi žiūriu, kad gerai kieta knyga, manau kas čia per knyga, nagi žiūriu, kad garbės raštas diplomas Liaudies meistriui L. Šepkai ir prašo, kad ką naujo sukurčiau ir dalivaučiau meno draugijai.“⁴³ (1974-04-10).

Buvo ir tokių svečių, kurie įkyrėdavo, trukdydavo, apvogdavo. L. Šepka, norėdamas nuo tokių apsisaugoti, ant lauko durų kabindavo raštelį, pranešantį, kad jo nėra namie, išvažiavęs į Kupiškį. Dažnai atsitikdavo taip, kad raštelis prakabėdavo kelias savaites ir net atvažiavę draugai nesibelsdavo į duris, o apsisukę sėsdavo į mašiną ir išvažiuodavo.

⁴¹ ŠEPKA, 1972-04-21. RKM-46984.

⁴² ŠEPKA, 1972-05-23. RKM-46986.

⁴³ ŠEPKA, 1974-04-10. RKM-47056.

„Maņ baigent dirbti Baltazaro žirgū galva ir atkelevo Danutės laiškās iš Klaipėdos. tai vo toks dalykas, šios žodžius parašius ir Sargis pradėjo loti. ną aš mečiau greit Danutei laišką rašyti ir žiūriu, kad eina tris moteris nuo Pandėlio pusės, ną ir žiūriu, kad jos jau čia pas mane tur būt eis. ną ir kaip tik ir suka į kiemą. ną tai aš tojau užsidėjau akinius ir tojaus supratau, kad jau jos ira iš toli, bet jos iėjo į gonkus ir durų niabarbina, tik kalbasi tarp savės. ną tai aš pagalvojau, kad jos gali ir niabarbinti durų dėl to, kad raštelis ant duru stovėjo, kad manes nėra namuose, išvažėvau į Kupiški. ną tai aš pagalvojau, kad jos gali išeiti, ną tai aš tojaus atidariau duris ir suėjo tris viešnios į vidų.“⁴⁴ (1973-07-20).

L. Šepka buvo labai produktyvus kūrėjas: per 30 metų spėjo išdrožti apie 1 500 medžio skulptūrų ir bareljefų. Jo darbai eksponuojami Rokiškio krašto muziejuje: nuo pirmo iki paskutinio darbo. Laiškuose drožėjas mini, kokius drožinius pirko muziejus, ką jis drožė pagal užsakymą ar padovanojo, kokiose parodose dalyvavo. Apie kai kurias parodas (Maskvoje, Čekijoje) anksčiau nebuvo žinoma, informaciją mums suteikia laišškai.

„Tai dirbu paveikslą toki. mes mudu balevojam pas tave... tą pačia diena gavau raštą iš Meno rūmų, sąkė kad maņo katės po Maskvą vaikšto ir po sibirą ir klausė ar sutiksiu vieneriems metams, kad vaikščiotu po parodas... kai dabar jau atrodo kaip kad kovos mėno, tai sukūriau eilėrašį pavasario diena.“⁴⁵ (1971-02-07).

„Tiesa kovo 8 d – buvo atvažėvi iš Kauno šeši žmonės: du vyrai ir tris moterys ir vaikas, irgi vyras na ir pasižiūrėjo dirbinių ir sakė, kad važiuosiu į Rokiški mano dirbinių pažiūrėti. na tai aš jų prašiau kad pasakytų direktoriui, kad nupirktu dvirati ir atvežtų maņ. tai dar niasulaukiu, gal pamiršo pasakyti <...> o antradienio vakari kovo 13 d. gavau iš Zitos laišką, tai ji rašė, kad jau Maskvoja matė knyga išleista apie mane ir mano dirbinių nuotraukos įdėtos.“⁴⁶ (1973-03-13).

„Tiesa Zita rašė, kad tuos keturius paveikslus, kurios paėmė iš manės meno rumai ir Danutės paveikslą tai išsiuntė į paroda į Čekoslovakija, tai kaip griš į Vilniū, tai tada sugražins maņ ar nupirks.“⁴⁷ (1974-03-19).

⁴⁴ ŠEPKA, 1973-07-20. RKM-47031.

⁴⁵ ŠEPKA, 1971-02-07. RKM-46944.

⁴⁶ ŠEPKA, 1973-03-13. RKM-47014.

⁴⁷ ŠEPKA, 1974-03-19. RKM-47057.

„Padirbau Marija su kūdikėliu ir pradėjau dirbti tokį lenciūgą, tai jau ir lenciūgą bučiau baiges, bet kad niažinau kaip Danute givenate, tai ir pakabinau lenciūgą ir tegul kaba, neturiu upo dirbti, tai kai sulauksiu nuo Danutės laišką, tai tada ir pabaigsiu dirbti.“⁴⁸ (1974-06-26).

„Gruodžio 24 d. Kūčių dienoja buvo atvaževus Zita ir Ciplijauskas su Vilniaus muziejaus darbuotojomis moterimis, ną ir užpirko Marijos statula ir Marija keliauja iš Agipto, ir Jėzaus užgimimą, ir šv. Jurgį, ną o ant galo isigeidė ir Dievo tėvo, kurio Danute nezvalijai parduoti, ną ir nianorėjau parduoti <...> o sekmadienį gruodžio 28 d – tai buvo atvažiavusi girininkė, ną ir niaberado Marijos, kur žadėjo nupirkti. tai kad išbarė mane, kad pardaveu, tai pažadėjau kitą padirbti, tai vėl paliko geresnė <...> jau prietemis buvo, ną ir Marijų nešė į mašiną ir niapatėmijau ir Danutės karūna išsivežė, ji gi buvo uždėta ant Marijos galvos, ną ir kaip niasuprasti, kad toji karūna niapriklauso prie Marijos. tai parašiau ir Zitai laišką, kad karunos niaprapuldytų.“⁴⁹ (1976-01-01).

„Padirbau Juditą, Mindaugą, Vaišvilką ir Mindaugo žentą Švarną. ną, o dabar pradėjau Vitautą, ną ir padirbau gėlių puokšte tai moterei, tik niatokia graži kaip Danutei.“⁵⁰ (1977-03-05).

„Tai vo Danute Zita išsivežė 14 paveikslų šv – ona, tris karalius, jėzų alyvu darželi, Danutei duodu grušnelė, ną ir teip mažesniu paveikslėliu... tiesa Kaukaite penkius paveikslus nupirko už 270 rubl-. Barbora ir pati save, ir du karalius, ir Danutes Rupintojėlį, nianorejau parduoti Rupintojėlio bėt užsimetė kanečnai, ną gal Danute niasupiksi, padirbsiu dar gražesnį. tiesa ir norėjo išsivežti Marijos ir Rupintojėlio padirto Petru, nedaveu, tiesa, o paukste Lino tai išsivežė pastatis į paroda... bet kaip nešė dirbinius į mašina ir išleido sargi tai kad nugera pasidarė ir supykes sakau niabeduosiu nei parodai nei tai giedre niaparduosiu, suraskite sargi tai bus tvarka, ną tai važevo gauditi, tai atvijo, ną tai ir vel susitaike, dar alaus išgerem ir pasi- bučevome su Kaukaite.“⁵¹ (1977-11-23).

Daug rūpesčių drožėjui kėlė jo darbų įkainojimas. Dažname laiške jis mini komisiją, bet vis paaiškėja, kad kitą mėnesį, o po to ateina ir kiti metai, ir dar kiti.

⁴⁸ ŠEPKA, 1974-06-26. RKM-47064.

⁴⁹ ŠEPKA, 1976-01-01. RKM-46124.

⁵⁰ ŠEPKA, 1977-03-05. RKM-47182.

⁵¹ ŠEPKA, 1977-11-23. RKM-47244.

„Ketvirtadieni balandžio 25 d – buvo atvažėvi iš Vilniaus komisija įvertinti dirbinių ir Zita buvo, bet nieko niavertino, nias niavisi buvo atvažėvi. tai dabar sakė per mėnesio laiką atvažiuose.“⁵² (1974-04-26).

„Aš noriu parašyti toki laišką kaip ir skunda Kultūros ministrui Šepečiu kas link ivertinimo. tik dar noriu pasiklausti Danutės, juk Danute geriau supranti apie ši reikalą. tai kažin ar vertėtų parašyti ar nie.“⁵³ (1974-10-23).

Kiekvieną laišką L. Šepka užbaigia prašymu perduoti linkėjimus pažįstamiems, Danutės giminaičiams ir kviečia kuo greičiau jį aplankyti. Pasirašo „Mylintis“, „Su pagarba“, „Pagarbiai“: „tai ir baigsiu su tave kalbėtis. iki pasimatimo Danute. Lenkiu Jums sveikatos ir Laimės, spaudžiu tavo balta ranka ir bučiuoju tavo skaistu veidą tave mylintis L. Šepka“⁵⁴ (1971-12-08); „liki sveika Danute, lenkiu Danutei sveikatos ir laimės. lenkėjimai dukrai, sūnui, sesutei. Lauksiu laiško arba atvažiuojant Lionginas“⁵⁵ (1972-01-22); „lenkiu Danutei sveikatos ir laimės ir teip pat Danutės namiškems. Su pagarba Lionginas. lauksiu atvažiuojant.“⁵⁶ (1973-06-22).

Toks sunkiai išmatuojamas buvo L. Šepkos gyvenimas, persmelktas įvairių emocijų, išgyvenimų. Kol nebuvo žinomi šie laiškai, L. Šepkos gyvenimas buvo neaiškus: daugelis dalykų buvo tarsi miglotoje paslapyje, nežinomi buvo jausmai ir mintys, kurie klostėsi jo galvoje ir širdyje. Laiškai padeda geriau pažinti ir suprasti Liongino Šepkos asmenybę. Jie ne tik suteikia reikiamos informacijos apie gyvenimą Lietuvos kaime XX a. 7–8 dešimtmetyje, bet ir atskleidžia vidinį žmogaus pasaulį.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. MIELIAUSKIENĖ, Marijona. Liongino Šepkos gyvenimas ir kūryba. Iš *Pažįstamas ir nepažįstamas Lionginas Šepka*. Sud. M. Mieliauskienė. Rokiškis, 2007.
2. POČIULPAITĖ, Alė. Liongino Šepkos kūryba. Iš *Arkitektas Lionginas Šepka*. Sud. M. Mieliauskienė, D. Kiukienė. Rokiškis, 2017.
3. SILICKIENĖ, Genė. Mano svajonė dieną ir naktį skrenda kaip paukštis pas tave. *Respublika*, 2006, lapkričio 4 d., priedas „Brigita“, p. 4.

⁵² ŠEPKA, 1974-04-26. RKM-47054.

⁵³ ŠEPKA, 1974-10-23. RKM-47076.

⁵⁴ ŠEPKA, 1971-12-08. RKM-46972.

⁵⁵ ŠEPKA, 1972-01-22. RKM-46974.

⁵⁶ ŠEPKA, 1973-06-22. RKM-47026.

4. ŠEPKA, Lionginas. *Laiškai Danutei Digrienei*. Lebedžių k. (Rokiškio r.), 1970–1978. RKM- 46940-47252.
5. *Liongino Šepkos ir Danutės Digrienės sutuoktuvių liudijimo išrašas*. Vilniaus Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia, 1979-10-16. RKM-46147.
6. ŽEMAITYTĖ, Zita. *Lionginas Šepka*. Vilnius, 1984.

LETTERS OF LIONGINAS ŠEPKA (1907–1985) – A GLIMPSE INTO THE DAILY ROUTINE OF A CREATOR

DALIA KIUKIENĖ, MARIJONA MIELIAUSKIENĖ

SUMMARY

This article deals with the analysis of the letters of legendary Lithuanian carver Lionginas Šepka (1907–1985), written in 1970–1977 from Lebedžiai village (Rokiškis district) and sent to Vilnius to his future wife, journalist Danutė Digrienė. With the help of these letters, we restore the details of the everyday life of L. Šepka, reveal the creator's thoughts and feelings, household problems, social relationships and the need to create.

During 7 years, L. Šepka wrote over 300 letters to D. Digrienė. Two decades after the death of L. Šepka, in 2006, she sent the following letters (309) to the Rokiškis Regional Museum.

The first letter of L. Šepka was written in 1970; afterwards, every year, there were more and more of them: in 1971 – 34, in 1972 – 31, in 1973 – 42, in 1974 – 37, in 1975 – 39, in 1976 – 47 and in 1977 – 78 letters. The letters were written on the sheets of school notebooks, sometimes on pieces of the wallpaper. The letters were long, most of them consisted of 8–10 pages. They covered the entire life of Lionginas Šepka, all the events and thoughts, and in each letter, there was a expressed huge concern about Danutė. Those seven years of their correspondence give us a lot of information about the life of a common person in Lithuania of that time. This is a kind of a diary that is considered to be an important witness of a common person's life in the 1980s.